

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De complexiteit van crimmigratie en recht

Woude, M.A.H. van der

Citation

Woude, M. A. H. van der. (2023). De complexiteit van crimmigratie en recht. *Crimmigratie & Recht*, 7(1), 3-6.
doi:10.5553/CenR/254292482023007001001

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3728961>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

REDACTIONEEL

De complexiteit van crimmigratie en recht

Maartje van der Woude

Het eerste nummer van 2023, een jaar dat voor *Crimmigratie en Recht* een jaar van veranderingen zal zijn. Veranderingen die stapsgewijs worden doorgevoerd en waarmee we volgens ons het tijdschrift nóg interessanter zullen maken voor een breed publiek van praktijkjuristen, wetenschappers, ngo's en beleidsmakers. Ik zal zo nader toelichten wat deze veranderingen *concreet* behelzen, maar wil dit eerst (kort) inleiden door mijn eigen zoektocht door het Europese 'migratie-management'-apparaat te delen.

Het onderzoek naar het fenomeen migratie heeft door de jaren heen een ontwikkeling doorgemaakt. Ik schreef daar eerder al eens over op deze plek (Van der Woude, 2018) toen ik het had over de definiëring van de term crimmigratie. Met het 'verbreden' van een term die met name juridisch werd benaderd en uitgelegd tot een term die ook leek te duiden op sociaal-maatschappelijke en politieke processen, is het onderzoek naar crimmigratie ook steeds meer interdisciplinair geworden. Migratie – en zo ook crimmigratie – is niet een fenomeen dat zich louter monodisciplinair laat duiden. Let wel, dit is geenszins een pleidooi *tegen* monodisciplinair onderzoek naar crimmigratie, dat heeft zeker verdiepende waarde, maar als tijdschrift dat kijkt naar crimmigratie én recht zijn we genoodzaakt om meer expliciet stil te staan bij de verschillende factoren die naast, en in interactie met, het recht de voorwaarden scheppen voor crimmigratie.

Dit laatste wordt in het bijzonder duidelijk wanneer we kijken naar 'Europa' en de aanpak van irreguliere migratie binnen het Europese, gezien vanuit het perspectief van controles aan de binnengrenzen van het Schengengebied. Zoals de recente uitspraak van het hof Den Haag in de zaak tegen de Koninklijke Marechaussee / de Nederlandse Staat – in deze bijdrage uitvoerig geannoteerd door redactielid Rodrigues – heeft laten zien, werd bij deze controles geprofileerd op basis van etniciteit. En dat niet alleen, eerder onderzoek naar deze controles (Brouwer, Van der Woude & Van der Leun 2017) heeft ook aangetoond dat er bij dit profileren gebruik werd gemaakt van 'crimmigrante' stereotyperingen, waarbij bepaalde vormen van grensoverschrijdende criminaliteit werden gekoppeld aan (vermeende) etniciteit en nationaliteit. Met andere woorden: de uitvoeringspraktijk van de binnengrenscontroles laat zien dat – conform wat Stumpf in 2006 beschreef als crimmigratie in de wijze waarop migratietoezicht in de praktijk wordt uitgevoerd – deze bijdragen aan en worden gedreven door crimmigratie. Internationaal onderzoek heeft laten zien dat Nederland hierin niet uniek is en dat dergelijke praktijken door heel Europa zichtbaar – en voelbaar – zijn.

Hoe kunnen we dat verklaren? Ligt het aan individuele uitvoeringsambtenaren? Ligt het aan de organisatie en de cultuur binnen de organisatie? Ligt het aan de nationale en Europese wettelijke kaders? Ligt het aan de nationale en Europese rechters? Het antwoord is: het ligt aan *ál* deze factoren en actoren. Waar de Europese wetgever de wettelijke kaders voor controles rondom de binnengrenzen heeft geschapen in de Schengengrenscore (SBC), laten deze kaders veel ruimte aan de nationale wetgever en nationale uitvoeringsinstanties voor wat betreft de precieze implementatie. Nu de Schengengrenscore in zijn bewoordingen al directe links legt tussen irreguliere migratie en criminaliteit, geeft de discretionaire ruimte binnen de code ook ruimte aan de nationale wetgevers en uitvoeringsinstanties om migratie & criminaliteit op enigerlei wijze aan elkaar te koppelen. Deze reeds aanwezige ‘crimmigratie-link’ in de Schengengrenscore, maar ook in de implementatie daarvan wordt naar verwachting alleen maar versterkt door de voorgestelde wijzigingen in de grenscore en in het bijzonder artikel 23 SBC, het artikel dat gaat over de controles rondom de binnengrenzen (COM 2021/0428). Zowel de Commissie-Meijers (2022) als PICUM (2022) hebben hier reeds hun zorgen over geuit. Wanneer we vervolgens kijken naar de rechtspraak op dit punt is het opmerkelijk dat er vanuit het Hof van Justitie van de Europese Unie wel uitspraken liggen die wijzen op en ageren tegen de toepassing van artikel 23 SBC als een ‘verkapte’ vorm van permanent binnengrenstoezicht, maar dat deze uitspraken in de praktijk – vanwege de beperkte doorzettingsmacht – niet het verschil maken. De vraag is dan wat er verwacht kan worden van individuele uitvoeringsambtenaren opererend binnen een systeem waarin crimmigratie voor een deel lijkt te zijn ‘ingebouwd’. Dit alles vanzelfsprekend nog los van het steeds nationalistischer wordende Europese en nationale discours rondom migratie. De eerder aangehaalde uitspraak van het hof Den Haag is een belangrijk lichtpuntje waardoor in ieder geval in ons land, waar het migratiecontroles rondom de binnengrenzen betreft, een gesprek op gang lijkt te komen over hoe criminaliteitsvraagstukken en migratievraagstukken zich in de praktijk van het grenstoezicht tot elkaar verhouden vooral ook *hoe* hier door de Koninklijke Marechaussee in de praktijk mee kan worden omgegaan. Let wel, dit gesprek staat in de kinderschoenen, maar met een gerechtelijke uitspraak in de hand, een sterke lobby vanuit verschillende ngo’s en mensenrechtenorganisaties én het formeel gecommuniceerd uitgangspunt van de Koninklijke Marechaussee dat etniciteit ook geen rol meer moet spelen bij deze controles, lijkt er in ieder geval gezamenlijk draagvlak.

Om recht te doen aan de complexiteit en veelkoppigheid van het fenomeen crimmigratie hebben we als redactie besloten om de focus van het tijdschrift ook te verbreden. Dit betekent niet alleen dat we doorgaan met het publiceren van meer sociaalwetenschappelijke stukken naast juridische stukken en annotaties, maar ook dat we crimmigratie breder benaderen als fenomeen. Tot dusver, en ook in het door mij uitgelichte voorbeeld, heeft de focus nog sterk gelegen op de traditionele ‘vervlechting’ van migratietoezicht en criminaliteitsbeleid. Echter, zoals we in ons nieuwe colofon nader toelichten, processen van (informele en formele) criminalisering en het opwerpen van ‘grenzen’ of ‘barrières’ tegen ongewenste ‘anderen’ vinden ook plaats ook plaats binnen andere (rechts)domeinen dan alleen die van mi-

gratie en veiligheid. Het voorliggende nummer is meteen een belichaming van deze bredere benadering van crimmigratie.

De eerste bijdrage, van de hand van Jill Stigter, neemt ons mee naar de Europese buitengrenzen en in het bijzonder naar de Griekse buitengrens. Op basis van haar veldwerk aan deze grens laat Jill, gebruikmakend van een zemiologische (ook wel 'social-harm') benadering zien hoe de EU als entiteit zich door actief en passief beleid schuldig maakt aan maatschappelijk schadelijke gedragingen. Door een aantal van haar respondenten – die direct te maken hebben (gehad) met dit beleid – schijnt de bijdrage van Stigter licht op de hiervoor ook benoemde veelkoppigheid van crimmigratie binnen de context van het Europese migratiebeleid. De zemiologische benadering draait niet louter om het identificeren van de 'crimes of the powerful' en het feit dat de plegers van deze gedragingen niet altijd de traditionele hoedanigheid van individuen of corporaties hoeven aan te nemen, maar ook om de vraag hoe de schade van deze gedragingen hersteld kan worden. Zonder te pretenderen dat hiermee alle schade kan worden hersteld, benadrukt Stigter het belang van het 'gehoord worden' en 'gezien worden' door nationale en Europese autoriteiten.

Voor de rubriek 'In gesprek met' zijn redactieleden Staring en Van Noorloos in gesprek gegaan met de huidige Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen en hoogleraar Mensenhandel en Globalisering aan Tilburg Law School, prof. mr. Conny Rijken. In een openhartig gesprek over een veelheid aan onderwerpen vraagt Rijken ook aandacht voor wat zij aanduidt als *victimimmigratie*: Een juridische en empirische blik op de vraag hoe migranten worden behandeld en hoe die behandeling kan leiden tot (verdere) victimisatie. Victimimmigratie kan in deze optiek worden gezien als een vorm van 'social harm' toegebracht door de staat. Gelijk aan het stuk van Stigter vraagt Rijken ook aandacht voor de behandeling van migranten aan de Europese buitengrenzen, maar roept ook uitdrukkelijk op tot het (blijven) vragen van aandacht voor praktijken op nationaal niveau.

In de bijdrage van Boers, Van Staple, Guns en Janssen, eveneens gebruikmakend van de zemiologische lens, wordt aandacht gevraagd voor de schade die het zien en bejegenen van jongeren zonder rechtmatige verblijfsstatus als 'crimmigrante ander' berokkent. Aan de hand van kwalitatief criminologisch onderzoek waarbij de auteurs met verschillende jongeren hebben gesproken die vallen binnen deze categorie, maar die vaak wel geworteld zijn in Nederland en zich identificeren als Nederlands, illustreren de auteurs de schadelijke effecten van het uitsluiten van deze jongeren van het hoger onderwijs. Deze bijdrage is daarmee ook een belangrijke illustratie van de vergaande implicaties van crimmigratie die het domein van het migratierecht en het strafrecht overstijgen, maar die ook doorsijpelen in andere levensgebieden – waaronder het voor de ontwikkeling van jongeren zo belangrijke domein van onderwijs en opleiding. Waar we dit nummer openen met een bijdrage over de schade toegebracht door het Europese beleid, laat deze bijdrage de impact – en de *social harm* – van de eerder benoemde wisselwerking tussen Europees en nationaal beleid en discours zien.

Maartje van der Woude

We sluiten het nummer af met een annotatie van de uitspraak van het hof Den Haag in de zaak tegen de Koninklijke Marechaussee / De Nederlandse staat. Redactielid Rodrigues legt uit wat de uitspraak betekent voor de uitvoeringspraktijk en reflecteert op de uitspraak in het licht van Europese jurisprudentie. Zoals gezegd is deze nationale uitspraak mijns inziens een belangrijke uitspraak voor Nederland in het doorbreken van de praktijk van etnisch profileren (deels) op basis van crimmigrante stereotypen aan de Europese binnengrenzen. We gaan het met aandacht volgen vanuit *Crimmigratie & Recht*!

Literatuurlijst

- J. Brouwer, M. Van der Woude & J. Van der Leun (2017). Framing migration and the process of crimmigration: A systematic analysis of the media representation of unauthorized immigrants in the Netherlands. *European Journal of Criminology*, 14(1), 100-119.
- Commissie Meijers (2022) Commentary on the Commission Proposal Amending the Schengen Borders Code (COM 2021) 891), CM2055, via: <https://www.commissie-meijers.nl/wp-content/uploads/2022/05/CM2205-Commentary-on-the-Commission-Proposal-Amending-the-Schengen-Borders-Code-COM2021-891.pdf>
- PICUM (2022) Joint Civil Society Statement on the Schengen Borders Code, via: <https://picum.org/joint-civil-society-statement-schengen-borders-code/>
- J. Stumpf (2006). The crimmigration crisis: Immigrants, crime, and sovereign power. *Am. UL Rev.*, 56, 367-419.
- M.A.H. van der Woude (2018). Crimmigratie: What's in a word?. *Crimmigratie & Recht* (2) 1, 3-6.